

Entrevista amb Jaume Subirana

La literatura total

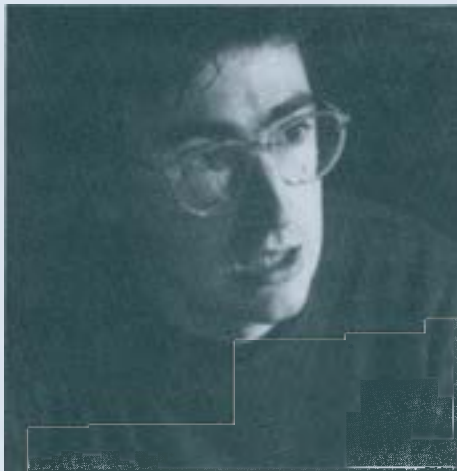
per Jeroni Benavides. Fotos Josep Busoms

L'Editorial "Àrea" ha començat a publicar el passat mes de novembre la Biblioteca Simenon, una col·lecció que constarà, tenim entès, d'uns 200 exemplars aproximadament, que s'aniran publicant a raó de 10 títols per any. Tardareu 20 anys en publicar-ho tot!... Això és un projecte editorial de llarga durada!

-Sí. El projecte és publicar el Simenon en català. Em sembla que només hi ha publicats deu llibres d'aquest autor en català, apareguts en la primera època de "La Cua de Palla", dels quals només tres són vius actualment a "Edicions 62". En Simenon va publicar prop de 300 novel·les, i la nostra intenció és fer-ho tot; però això són quaranta anys d'editorial. Tant de bo que hi siguem llavors... Poden passar moltes coses, però la idea és fer-ho i el pacte amb el Secretariat Georges Simenon de Lausana és aquest-, publicant a un ritme de deu obres anyals. Fa un any que vam començar a "Àrea" amb una altra col·lecció, i el nostre objectiu és que "Àrea" funcioni cada cop més com a editorial, com a nova editorial, que es vagi fent amb noves col·leccions. La primera d'elles fou "Àrea Contemporània" i ara és "Àrea Simenon", i properament apareixeran un parell de sèries més que estem preparant; una d'elles sortirà per Sant Jordi. Algunes d'aquestes col·leccions tindran nom propi, com ara la de Simenon, i d'altres tindran un contingut més variat.

-Quin criteri, Jaume, heu seguit per seleccionar les obres que formen part d'aquesta col·lecció?

-La idea és publicar, d'entrada, només llibres signats per Georges Simenon, amb la qual cosa ens n'anem a 280 títols, perquè si contem els signats amb pseudònim, ens n'anem a 500 llibres. Aquí també hi ha una certa distinció de qualitat, és a dir, els que signava amb pseudònim eren -tot i que sempre treballava d'una manera molt periodística, a preu fet- els més periodístics. Això és un criteri, i l'altre és

que hem donat prioritat a la sèrie Maigret, sense deixar de banda altres llibres en els quals aquest personatge no apareix. Els títols a publicar han estat per consulta amb una sèrie de "simenòfils" dels països, tot demanant-los quins eren els seus títols predilectes, amb la qual cosa hem fet una llista, més que res, d'ordre. Al començament vam pensar de publicar les obres cronològicament, però aquestes coses mai no acaben bé, perquè -per exemple- les traduccions no t'arriben mai al ritme que tu esperes, i també perquè el lector no llegeix per ordre. Les primeres deu obres que publiquem estan molt bé, i més tard anirem intercalant altres no tan bones; així, d'aquí un any o any i mig publicarem el primer Maigret. Em semblava una mica forçat treure'l al començament, perquè tampoc no és el millor. Anirem intercalant obres, però sense un criteri previ.

-A "Àrea" heu seguit fins ara una línia editorial que podríem dir "moderna", si em permetes l'expressió, una línia que jo diria que contrasta una mica amb aquest nou projecte, amb aquesta col·lecció.

-Sí, vam començar amb una col·lecció més moderna que la "Moderna". Va ser una aposta molt arriscada i la veritat és que no ha acabat de funcionar. Pensàvem en un moment determinat -i potser ens vam equivocar- que a "Àrea" hi havia lloc per una col·lecció que intentés ser més moderna que la "Col·lecció Moderna" de "Columna"; és a dir, per comptes d'esperar que la competència ens la fessin des de fora, fer-la des de dins mateix. Per les raons que siguin, la cosa no ha funcionat com esperàvem. Aquesta col·lecció de Simenon és, efectivament, un contrast amb això que "Àrea" havia pu-

blicat abans. Però la idea és que l'editorial no és com "Àrea Contemporània"; és la col·lecció "Àrea Contemporània" la que és com a "Àrea Contemporània". L'editorial és diferent i tindrà diferents col·leccions, com ara aquesta temàtica d'en Simenon.

-Perquè s'ha decidit d'endegar aquesta col·lecció a "Àrea" i no dins el catàleg d'"Edicions Columna"?

-Perquè la idea era fer d'"Àrea" un segell que funcionés per ell mateix i donat que la primera col·lecció no va anar prou bé, vam cercar col·leccions que ajudessin a mantenir l'editorial per sí mateixa. La idea no és tenir un segell fantasma en el qual publiques coses rares de tant en tant, sinó tenir una editorial que al termini de dos o tres anys vagi creixent i s'"independentzi" de Columna. I això precisa d'una sèrie de col·leccions que funcionin per elles mateixes. Amb "Àrea Contemporània" vam anar a cercar les darreres coses que s'estaven fent al món, i per això vam anar més a coses interessants que a obres boníssimes. Amb aquesta nova col·lecció hem anat a publicar una cosa que té un nom, una història feta, que en principi ha de funcionar perquè és Simenon. Hem anat a cercar dos públics molt diferents, que poden, no obstant, coincidir en ambdues coses. Per exemple, a mi m'agrada molt l'Elisabeth Talen i la Biblioteca Simenon en el fons s'ha fet perquè a mi m'agrada molt i em feia il·lusió que es publicués en català.

-Que jo sàpiga, fins el moment actual només s'han publicat en català un total de 13 obres de Simenon, i dintre de diferents col·leccions i traduïdes fins i tot per diferents persones. En castellà es vénen publicant les obres d'en Simenon -i en especial les d'en Maigret- fins i tot des dels seixanta. Per què s'ha trigat tant a fer-ho en català? Per què acometre ara aquesta tasca?

-Avui parlava amb una persona del Grup del Llibre que em deia que aquest

GESTORIA ADMINISTRATIVA
ASSESSORIA FISCAL

Godina

ADVOCAT CIRERA, 32 BAIXOS
TELS. 7259322-7259532-7259721-7260164
08201 SABADELL

ARQUITECTURA D'INTERIORS
DISSENY A MIDA

Croquis

RONDA ZAMENHOF N° 151
T. 7265650 SABADELL

Simenon ha sortit molt car. El que passa és que arriba un moment que t'has de plantejar una dinàmica pròpia, independentment del mercat en castellà. Si haguessim de fer cas del mercat castellà, nosaltres no hauríem d'haver sortit amb el Simenon, perquè en castellà ja estan a "Caralt" i ara han sortit a "Ediciones B" tots els que no tenia "Caralt", que són els no Maigret bàsicament, i a 500 pessetes. Nosaltres, i més una editorial petita com és "Àrea", que és petita fins i tot respecte a "Columna", no ens podem plantejar treure llibres a 500 pessetes, simplement perquè no els podem fer, perquè treure'ls a 500 pessetes demana una inversió de capital i tiratges de 5 ó 6.000 llibres, i aquests llibres tindran un tiratge inicial de 2.000 ó 2.500 exemplars, un tiratge molt petit que inevitablement augmenta els costos. A més, són llibres fets com fem aquí les coses, amb paper bo, amb una coberta feta en el millor lloc de Barcelona, amb unes fotografies que el nostre fotògraf va fer especialment a París, ...tota una sèrie de coses que les fas perquè no vas a fer la competència a "Ca-

...En català ens manca el registre lingüístic més de base, més normal, més d'argot.

ralt" o a "Ediciones B", sinó que vas a fer Simenon en català i ben fet. Els d'"Edicions 62" diuen que el Simenon no es venia, i normalment aquestes coses no es tiren endavant perquè no funcionen. El que passa és que això va sortir a la primera època de "La Cua de Palla" i llavors la van tancar, però ara funciona perfectament. No sé per què en Simenon no s'ha fet fins ara en català; jo ho trobo un error. També és un d'aquests autors que la gent ha llegit en castellà i això implica un risc, perquè és un mercat ja molt explotat. Però tampoc és molt gran el camp de coses noves a fer, i sovint per una editorial nova com "Àrea", t'has d'estrènyer més el cervell per fer coses diferents de tot el que hi ha. Fa deu anys no hi havia gairebé res, i qualsevol cosa que fessis era una idea genial; però és que ja està tot explotat i cada cop has d'arriscar més.

-En un article molt interessant d'Alfred Sargatal publicat el mes de novembre a "Lletra de Canvi" s'argumentava -tot parlant de novel·la negra traduïda al català- que la manca d'una tradició en l'ús d'un vocabulari adequat, d'un argot o d'un català "usual" en la traducció o en la narrativa en general, convertia algunes d'aquestes traduccions d'aquest gènere en poc creïbles, quasi en artificials. Com heu plantejat les traduccions de Simenon? Im-

pliquen igual problemàtica? Heu trobat alguna dificultat específica en la traducció?

-S'han trobat diferents dificultats específiques. La primera és la de traduir del francès. Cada llengua té un seguit de trampes a l'hora de traduir-la al català, i el francès en té unes quantes. El francès és molt pròxim al català i, a diferència de quan tradueixes de l'anglès -on la traducció és català de debò perquè l'anglès està molt distant del català-, en francès és més difícil establir la distància, perquè moltes vegades una frase que sona en francès i que la tradueixes al català, et costa d'adonar-te que allò, en el fons, és una estructura molt francesa. Un altre problema és el que tu dius, però que no és un problema nostre, sinó de la llengua. En català ens manca el registre lingüístic més de base, més normal, més d'argot. I la gent que més en sap, de vegades ha d'acabar inventant, perquè, per exemple, aquí no tenim comissaris que parlin en català i has d'acabar inventant-te coses. Finalment, en Simenon és un personatge que escriu amb un registre reduït de paraules, amb un vocabulari d'unes 1.600 ó 1.800 paraules només, i que fa un francès molt planer, sense caure en la vulgaritat, però molt planer; i nosaltres hem intentat de fer això mateix en català. Als traductors els hem dit que no volem que cap crític pugui dir "què bona que és aquesta traducció", perquè ha d'ésser una traducció que no es noti. Això és molt desagratit per a un traductor, perquè és dir-li que no es llueixi, però aquí el lluïment consistia a passar absolutament desapercbut. Hem fet un equip de traducció d'unes quatre persones que serà fix perquè siguin bàsicament ells qui tradueixin el Simenon, les que facin unes normes internes de traducció de la col·lecció. Llavors, tota la col·lecció tindrà un toc similar.

-Jaume Subirana ha aconseguit en la seva segona temptativa (el 1984 ho havia intentat amb "Pel viure extrem") el Premi Carles Riba de poesia en l'edició de 1988 amb l'obra "Agendes"...

-Al final, el llibre es titularà "Final de festa". T'ho explico. Jo sóc un desastre posant títols, i vaig pensar que el llibre es diria "Agendes"; però em vaig presentar al Premi amb un títol fals, que era el d'un

**LLOBET
FOTOGRAF**

VIA MASSAGUE,12 - TEL. 7251730
SABADELL

AUTOMÒBILS VILA, S.A.

Concessionari Oficial

Rambla Ibèria, 18-22 - Tel. 726 39 00 - Sabadell

poema que em semblava bo, i aquest era "Final de festa". El dia del Premi, tothom em va felicitar per l'obra, però tothom també coincidia que el títol "Agenda" era horrorós, i en canvi "Final de festa" era boníssim. I com que jo ja no estava prou segur del títol original, els en vaig fer cas. El que passa és que això va passar després d'haver dit jo a tots els periodistes que el títol de debó no era "Final ...", sinó "Agendes".

-Però també has "falsejat" el nom, i t'has presentat amb pseudònim...

-Això és explicable. Volia tenir una mica la certesa... volia guanyar el Premi. Fa quatre anys ja m'havia presentat amb molta il·lusió per veure, més que res, si em donaven algun vot. I vaig sortir finalista. Aquesta segona vegada vas a guanyar, i si no guanyes, retires el llibre i continues treballant i un altre any ho tornarem a provar.

-Tu has dit en algun mitjà de comunicació que no et sents poeta...

-Això va ser una enredada de la Rosa Mora d'"El País". Llegit dins la notícia, és el que jo volia dir; el que passa és que com sempre fan els periodistes, va agafar l'esquer. Si hagués posat "Jaume Subirana es considera poeta", això no és un títol. El que jo vaig dir és que m'agradaria considerar-me escriptor, més que poeta, escriptor en el més ampli sentit de la paraula. Espero arribar algun dia a fer narrativa; he fet assaig, crítica, escric poesia... i m'agradaria fer guions cinematogràfics o teatre. M'agrada la literatura com a mitjà d'expressió artístic, però no m'agradaria quedar circumscrit a considerar-me poeta. I a més a més, sempre m'ha fet molta ràbia la gent que per defi-

...m'agradaria considerar-me escriptor, més que poeta, escriptor en el més ampli sentit de la paraula.

nir-se empra la paraula "poeta", la gent que va de "poeta" per la vida, amb aquesta mena d'hipersensibilitat decadentista que a mi em posa molt nerviós. També crec que en el fons, als meus 25 anys i havent fet dos llibrets de poesia, considerar-me poeta és poc humil. Vol-dria arribar a ser-ho, però encara han de passar anys.

-En aquesta casa esteu de sort; també l'Àlex Susana acaba de guanyar el "Josep Plà".

-Bé, de sort... ja ens ho treballarem! I va ser curiós, perquè tots dos, potser per un excés de pudor, no vam dir a ningú que ens presentàvem. Imagina't que la nit del "Josep Plà" estàvem tots sopant al Ritz i

va venir un periodista i ens va preguntar si l'Alex s'havia presentat, i li vam dir que no, que ja ens ho hauria dit; però la segona vegada que en va venir un altre i l'Alex va fer una cara rara, vam començar a sospitar, i finalment ens ho explicà.

-Què és "Agendes" o "Final de festa"?

-A Perpinyà no sabia què dir, però després vaig estar parlant amb un periodista i em va dir que a un periodista no li pots dir mai això, perquè et posarà qual-sevol cosa. El llibre és un dietari poètic fictici; hi ha tot un joc de personalitats, una sèrie de veus que parlen amb unes anotacions molt properes a la reflexió personal, sentimental, íntima. I després es construeix una personalitat fictícia que firma tots aquells poemes. Són 38 poemes, molt diferents entre ells, tant de formes com de material utilitzat, amb un cert to comú intimista, i a la vegada amb un seguit de temes que crec que són els temes de sempre: l'amor, la mort, el pas del temps, la por, el neguit, l'enveja, ...és un dietari fictici, les reflexions d'un personatge al llarg de tot un any; comença el mes de gener i acaba amb una carta de reis al mes de desembre.

-Ha sortit ja al carrer?

-Ahir vaig corregir compaginades i els editors asseguren que estarà a finals de mes, però jo, com sóc editor, no m'ho crec, i suposo que estarà a començaments de febrer.

-Vosaltres esteu publicant moltes obres d'autors força novells dins el panorama literari, sobretot l'americà; què opines, Jaume, de la qualitat d'allò que s'està publicant actualment en català d'autors locals?

-Aquest és un tema que m'interessa molt i en el qual estic treballant. Penso que és un mal moment per fer valoracions

de qualitat respecte de la gent jove. No es poden aplicar els mateixos estàndards de qualitat que a una persona de 50 anys. El que em sembla és que hi ha un fenomen nou, inèdit, importantíssim, a les lletres catalanes, en la cultura catalana, amb l'aparició d'un grup nou -hi ha molta gent que es posa nerviosa si parlem de generació-, de gent jove que té menys de 30 anys i que escriu molt bé. Potser no són cap genialitat, però pel que han fet i per com ho han fet, demostren que poden fer grans coses...

-En qui penses?

-En narrativa, en Sergi Pàmies, Josep M. Fonolleras, Màrius Serra, Maria Jaén, Antoni Cucarella, en Jaume Capó, l'Alfred Bosch, na Silvia Manzana, en Baulenas,... En poesia, en Carles Torné, la Margarida Pons, en Vicenç Llorca,... En teatre, en Sergi Belvel... és un grup que no té cohesió com a tal, i que només tenen en comú el fet de tenir menys de 30 anys i de pujar amb molta marxa. Ara per ara, per la gent que publica en català, és molt més fàcil de publicar que fa cinc anys. I trobo que és fantàstic. Ens hem passat cinc anys queixant-nos que no hi havia manera que la gent jove tingués accés a la literatura, i ara, que aquesta publica,

...per primer cop, des de la generació dels 70, hem estat capaços per nosaltres mateixos de generar una moda, no lligada a les modes del mercat internacional ni del mercat en castellà.

hi ha qui es queixa perquè diuen que és massa fàcil. En aquestes coses, mai no és massa fàcil: què pot passar?, que es publiquin coses dolentes?; bé, al cap d'un any no es vendran, i això és el que passa a tots els mercats del món. I d'aquesta gent que està publicant, ja hi haurà una tira... Estem publicant posant-nos al dia... però és que si fa cinc anys tot això s'ensorrava com l'Atlàntida, i algú hagués de reconstruir el que era la realitat quotidiana a partir dels llibres en català de la gent jove, no ho haguera pogut fer mai, perquè no existien. Els senyors que surten no són fantàstics, però són un intent de tirar endavant. I és veritat, d'altra banda, que per primer cop, des de la generació del 70, hem estat capaços per nosaltres mateixos de generar una moda, no lligada a les modes del mercat internacional ni del mercat en castellà.